

Tagomago

per Josep Marí

A un quart d'hora de llaüt d'es Pou d'es Lleó —d'En Lleó en els antics documents—, l'illa de Tagomago dóna redós a una mar oberta i blava i a una costa vermellesta, molt mossegada, que culmina amb el cap Roig, mogut i esquerp. De camí cap a l'illa, quan l'embarcació duu un trajecte paral·lel a la costa nord del cap Roig, el pescador dóna un cop a l'argeu per salvar una xarxa calada arran de terra per a la captura d'orenols (l'analogia d'aquest nom amb el de les orenelles ja ens parla d'uns peixos alats i voladors). Més endavant es va descobrint i perfilant tot el tram de llevant del cap, que té com accidents més notables la punta d'En Valls o de sa Torre —la torre d'En Valls, precisament, una de les set de guaita costanera que Eivissa conserva, per bé que aquesta gràcies a una restauració discutible— i la punta Prima, que els pescadors de Vila anomenen d'es Campanitx. Quan unes poques milles enllà d'aquesta punta sorgeixen els illots d'es Canar i de Santa Eulària, sabem que som talment enmig del freu de Tagomago. El ventijol de migjorn, quasi imperceptible, no arriba a trencar la lluminositat impecable de la mar. El pescador diu algunes frases que sovint són anul·lades pel repic del motor, però li'n capt una relativa a la teca. Diu que darrerament els encarregats del quiosquet de Tagomago eren uns «peluts» que en cosa de menjar no sabien gaire el que es duïen entre mans. Això ja és freqüentíssim a Eivissa, més i més en aquests llocs que no són restaurants en regla i funcionen com a tals. A un d'aquests quiosquets et poden donar de tot com a purga, però de menjar, ni l'olor. Aquest home és de creure; és un excel·lent cuiner, com sempre en són la gent de la mar. Alterna ambdues feines i té un restaurant a's Pou, modest i familiar, però d'una riquesa de sabor —sobretot en els arrossos de peix— insuperable.

Per la part de terra, la que mira cap a ponent, l'illa de Tagomago ofereix unes aigües límpides amb un fons d'arena blanca que a poc tret s'interromp de manera irregular per foscos alguers. En saltar a terra, mirar el llaüt i veure'l volar damunt la transparència, és una mateixa cosa. Aquestes aigües són prodigioses. L'illa s'aixeca sobtosa-ment devora el breu mollet, amb una estratificació corpulenta, ben delimitada per obscures creques. És una presència vigorosa, d'un caràcter molt propi i diferent. A vint passes del mollet ens reben amb lladrucs dos cans frenètics. Un podenc eivissenc i un ca rebordonit. Deuen ser de la gent que treballa en la reparació del quiosc davant l'inici de la temporada turística. Ja se'n casaran, de lladrar, però no deixen de ser dos cucs antipàtics i poc hospitalaris. El camí, precàriament asfaltat, s'obre pas per una queixalada a la roca. Munta ràpidament fins al garatget del carromato, que deu servir per al transport de subministres —avui potser únicament combustible— al far de Tagomago, que és el primer a saludar els vaixells que vénen de Mallorca i Barcelona. Enfront del casulló el camí fa un colze molt

tancat i travessa la franja més plana i baixa de l'illa, que es desplega cap a llevant i ponent. Una mica ençà es troba una tanca cercuint l'espai d'una vella casa en ruïnes. L'emplaçament d'aquesta casa és esplèndid: preservada dels vents i amb una panoràmica singular cap a la costa est d'Eivissa, la mànega blava que s'hi interposa i el propi entorn accidentat de Tagomago. En aquest temps —finals de primavera— la mar es comença a omplir de petites veles blanques i multicolors que donen una gran alegria al paratge raonablement agrest. D'aquí estant la vida d'un home sembla més bona de conformar i la felicitat s'hi fa assequible, gens sofisticada. Però, és clar, això no deixa de ser una sensació estimulada per un afany d'utopia o de tossuda i humana contradicció. Els puigs eivissencs del cap Roig, que recorda la silueta de Tagomago quan es viatja en el correu, imposen la realitat d'una «terra ferma» avorridorament atraient i irresistible.

En algun mur apareix una pintada ecologista. Els nostres temps d'esclat turístic i d'expansió irrefrenable ens sobten freqüentment amb amenaces urbanitzadores als llocs més inacessibles i nus. Anys endarrera es va parlar d'una incursió d'aquest estil a Tagomago, i la protesta era obligada, si més no per deixar testimoni de quatre caps ben posats. Costa molt que la gent es convenci que la integritat paisatgística és l'eix entorn del qual ha de girar l'economia illenca i, per tant, la pròpia subsistència i la felicitat que hi sapiguem tenir. A poc a poc es fan avanços. Però els empresaris turístics no semblen avenir-s'hi. És una vertadera llàstima.

La vegetació de Tagomago és la pròpia d'una garriga. Els arbres són escassos i esdevenen obviament notables. Els romanins, les argelagues, les savines diminutes, els pinetons, les roques, els pedregars arriben a fer incòmode el passeig, si un decideix separar-se del camí. A les parts més seques abunda la pala marina, dita també granerola.

Mirant cap a llevant, Tagomago presenta una petita badia, ja anunciada pel terreny lleument aplanat que ens hi aboca; és s'Olla de Llevant. Més amunt, i sense arribar a mirar cap a tramuntana, apareix s'Olla de Tramuntana, una badia ampullosa, de parets verticals, robustes i retallades. Des d'aquest penyal es domina una vista, de l'illa, fluctuant i aclaparadora, amb zones pròximes àrides i castigades, que així com s'estenen cap al sud i s'incorporen vigorosament, adopten una presència més amable i diversa. És allí, a l'altre extrem de Tagomago, tumultuós i encimbellat, on es dreça el far, blanc i solitari, vora les penyes més altes de l'illa (114 m). La carretera hi arriba fent marrada. En plena calor les cigales deuen cantar abassegadorament al llarg del camí. En aquests dies finals de primavera, a mesura que pujam cap al far, són les gavines que denuncien la nostra estranya aparició, volen nervioses i baixes, augmenten la cridòria.

S'Olla de Tramuntana té zones pròximes àrides i castigades, que així com s'estenen cap al sud s'incorporen vigorosament, adopten una presència més amable i diversa. És allí, a l'altre extrem de Tagomago, tumultuós i encimbellat, on es dreça el far, blanc i solitari, vora les penyes més altes de l'illa. (Foto d'Antoni Bonet Tur.)

Les cries —els felius— deuen ser molt joves i cal defensar-les dels éssers estranys. Dalt de tot, la lluita de les gavines contra el caminant ja és aferissada. Els crits són estremidors i les gavines us cauen a frec de cabells, amb un vent que atordeix i glaça la sang. No és una situació agradable, sobretot si el surt us sorprèn prop de les penyes. Fa alguns anys, a l'illot de s'Espardell, vaig tenir una experiència semblant. La folia de les gavines defensant els seus petits i l'escàs territori insular capbussava l'intrús en un autèntic malson, en un terror irracional indescriptible.

Tres hores després de desembarcar a Tagomago —quin nom tan sonor i estrany!— el llaüt ens ha de recollir al mateix mollet d'arribada. No és un mal dia per a la primera nedada de l'any. La transparència de les aigües és temptadora i el sol pica de fort. A Tagomago no hi ha una platja mínimament presentable —segurament és una sort—; entre escull i escull podeu trobar un llençollet d'arena on estirar-vos a prendre el sol, però amb el cul en remull. Això és inevitable. Tanmateix una bona compensació a la limitadíssima mobilitat del banyista, sobretot si el banyista s'entrega amb prou feina a la natació, és el recurs a les pagellides. Qualsevol codolet és bo per arrabassar-les de les roques. Les pagellides són un marisc consistent i callós, que una vegada rabejat i trets els excrements que acumula davall la closca, és de molt bon menjar en cru o torrat. En cru fa molt de gust de mar i torrat us pot cuidar parèixer tan bo com la llagosta. Tots dos sabors són a considerar. Per damunt la mar exultant, que avui, dia del Corpus, és com un cel capgirat, les planxes envelades llisquen encantadores i posen una lleu fregidissa en el silenci. El llaüt arriba a l'hora convenguda

amb motorada lenta i cordial. En es Pou d'es Lleó els clients ja estan servits i aquests que s'embarquen dinaran a hora de senyors.

El freu de Tagomago ara té les aigües argentades, el sol s'ha enfilat considerablement cap a llebeig i produeix una llum diferent, un aire més espès damunt la costa d'Eivissa. Travessant aquest pas puc recordar un anterior viatge —el primer— a Tagomago, a primers dels anys 70. Partirem de Santa Eulària en una barca estibada de turistes. Era estiu, i d'anada tot va sortir molt bé. El dia no era dolent, però tornant a port s'havia aixecat llevant i dúiem la mar de babord. Jo seia a proa escoltant unes explicacions sobre la toponímia de Tagomago per boca d'un home de la tripulació. Com que jo mateix les hi havia demanat, em tocava aguantar escota, encara que no arribàs a treure res en clar, perquè les esgronsades de l'embarcació en aquell trànsit em preocupaven més que no els noms que pogués encloure l'illa. Ja era dalt, ja era baix, la mar sovint se'm perdia, i aquell sant home no parava d'explicar-me coses, i jo anava assentint absurdament amb capades o amb algun sí ofegat. Em vaig tornar més groc que un pet, i no gaire lluny de port el mariner va deixar de parlar i em vaig poder aixecar per ventilar-me i superar el mareig. Foren tres quarts llarguissims, inesperadament anguniosos. La mar no sempre és tan amable com, per exemple, en un dia de Corpus...

JOSEP MARÍ
Juny de 1982